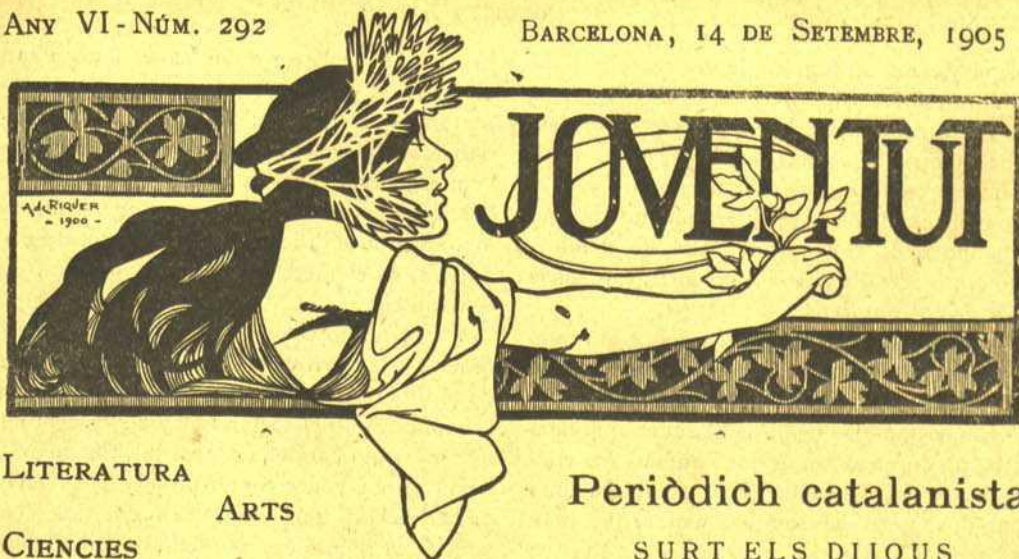

LITERATURA

ARTS

CIENCIAS

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÈNTIMS.

, ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 ,

, SENSE FOLLETINS. 25 ,

SUMARI:

¿Hont són els republicans?, per Lluís Via.—Meditacions, per R. Miquel y Planas.—Els penjats, traducció de Claudi Mas y Jornet.—En Joseph Güell y Mercader, per Victor Oliva.—Mussiu Pedaller, per F. Pujulá y Vallès.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—Parella blanca, per L. Escardot.—Congrés esperantista de Boulogne-sur-mer, per Alfons Sabadell.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 18.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech c.

**¿HONT SÓN ELS
REPUBLICANS?**

Quan per primera vegada'ls regionalistes anaren als comicis y feren triomfar la candidatura d'en Robert en lluyta ab les dels políctayres monàrquichs y republicans, una halenada d'esperança revifá'ls cors, y molts que no creyen en les lluytes legals hi posaren fe.

Passá'l temps, y, per més que devegades l'entusiasme semblava minvar, en realitat no succehi així. Ne foren proba les següents eleccions de diputats a corts, en que'l número de votants per Catalunya fou major qu'en

les primeres. El caciquisme que ja havia rebut un cop mortal, rebé aleshores el cop de gracia; el sufragi estava sanejat, la llibertat dels ciutadans per la lluyta honrada quedava garantida, y sols calia recomanar al poble que s'eduqués convenientment pera correspondre a l'esforç qu'en pro d'ell havien fet uns quants homes d'esperit batallador iniciantlo en la costúm pública.

Tal volta no's comptava prou ab lo excessivament influhit qu'està nostre poble per un regim funest, en el que tanta part hi tenen les apaties y els atavismes espanyols com els jacobinismes francesos: vicis dels quals pot sens dubte deslliurarse, però no sense gran dificultat si ha de comptar ab sistemes de sufragi tan iracionals com el que patim, que rodaria per terra a manera d'arbre podrit, si no fossin els vividors polítichs que'l lliguen talment com les eures que, arrapantse als tronchs decrepits, impideixen que's desfacin en pols.

Y succehi lo que havia de succehir: si el sanejament del sufragi proporcionà de moment una victòria als regionalistes, en lo successiu també servi pera donar armes a l'enemich. Els que volen y representen quelcòm de positiu y pràctich foren la segona vegada uns quants més, però'l número dels enemichs també aumentà, y les abstraccions y les utopies, y les preocupacions monàrquiques y

republicanes, si fugiren de mil cervells, n'invadiren altres vint mil.

La tasca, donchs, havia d'ésser laboriosa, incessant; els obstacles amenaçaven multiplicarse conforme s'anaven salvant; però'ls convençuts deyen y repetien que no deviem abandonar la brega, que calia no defallir, qu'era precis lluytar ab la corrupció sense por de corròmprens.

Y hem tornat a la brega, y hem sigut també uns quants més, però no hem vençut perquè... no ho han volgut els *republicans*.

Emperò, moments hi ha hagut en que hem cregut vèncer ab tot y que'l número de veraders republicans (y això semblarà una paradoxa) ens ha semblat major que may a Barcelona, dada la relativa fredor ab que fou rebut llur quefe, en sa darrera vinguda a nostra ciutat.

Perque ¿qui dubta que si bons republicans hi hagués en comptes de fanàtics dels Salmerón y dels Lerroux, podríem dar per segur el triomf de nostra causa? ¿Qui dubta que si en comptes d'estar el poble imbuït per idealismes xorchs, estigués possehit d'un ver amor per la cosa pública, y compregués lo relatives y secundaries que són les qüestions de forma de govern, y's desenganyés dels xerrayres que l'exalten parlantli de llibertat y convertintlo en sectari, que incessantment li fan promeses may tornades realitats, que venen a *salvarli* la patria quan ells han tingut de fugir de la seva, y per no saber res d'aquí, ni la nostra llengua saben, ni la parlen, ni tan sols molts d'ells la entenen; qui dubta, dihem, que si ens vegessim lliures de tanta farsa y tanta estúpidesa, creuriem en nostres republicans y els tindriem per ciutadans conscients de llurs necessitats y de tot lo que afecta a la cosa pública de nostra terra, a la que posarien en camí de regenerarse fentla digna, forta y lliberal?

Cal que'l poble l'entengui el ver concepte de la república, de la *res publica* dels llatins, avuy empetitit y desnaturalisat per la evolució dels temps y la brutalitat dels fets, que han reduhit sa significació als estrets motllos d'un partit polítich o a la convenció d'una forma de govern. La cosa pública, la *res publica*, es quelcòm més ample y més lli-

beral, que afecta no a un partit sinó a tots els partits, y a tots els interessos morals y materials dels pobles; quelcòm que'ls nacionalistes moderns hem trobat corromput y devèm regenerar. Així intentèm ferho en el llibre, en el periòdich, en el *meeting*, y fins (y això es lo més difícil y a voltes contraproduhent) en el meteix foc de la malura, en els comicis.

Y això no ho veuen, això no ho saben els remats dels Lerroux y demés falsos apòstols de la llibertat, qual mentalitat estreta confón la república ab el sectarisme y els fa desitjar que mori qui com ells no pensa. Per això'ls hem tornat a veure contra nosaltres en nom de la llibertat, que sempre hem enaltida, y en nom de la república, que sempre hem defensada al defensar els vers interessos populars. Y tant com major ha sigut el nombre dels nostres detentadors, més clar hem vist que són ben pocs els republicans a fóra del camp nostre; millor dit, que no es república qui no es nacionalista, y, encara que això sembli també paradoxal, que sols en el nacionalisme s'enclou el més ample, positiu y verdader concepte de república.

No es estimar la república ni es ésser república'l deixar-se portar per l'odi de classes, el desconèixer el fons de les coses y barallar-se per la forma, el votar pel bé (!) de la terra a gent forastera que ni coneixen Catalunya, ni hi viuen si no es pera explotarla; el queixarse de les coaccions contra la llibertat electoral fetes pel caciquisme, pera realisar coacció a son torn contra'ls que del caciquisme'ls han deslliurat; no es ésser república'l dirse adversari de reals institucions y elevar a institució indiscutible, a veritable monarca absolut, al primer farsant qu'en nom d'una *llibertat* mentida, d'una *unidad* impossible, d'una *solidaritat* incongruent y d'una *revolució* que no ve may, se'ls imposa com mestre y senyor.

Si republicans hi ha a Catalunya, s'han de buscar en les nostres files, en les dels nacionalistes catalans, en les dels autonomistes. Dintre d'elles hi ha de tot, cors tebis y cors fervents, conservadors y radicals, y tots tenen el dret de figurarhi en la nostra república, encara que no sien perdesgracia els més sencers els que hi predominen o'ls que arriben a re-

presentarnos devant de l'Estat que'ns malmena (1).

Els regionalistes, aquesta fracció del nacionalisme català, no ha guanyat les majories en les eleccions del passat diumenge, ni creyem que li sia fàcil guanyarles en lo successiu, dintre l'actual regim y dintre l'actual poble embrutit mes, sia com sia, ells han augmentat y els falsos republicans han vingut a menys. Sempre hem pensat que les tasques electorals seràn inútils o contraproduhents. Tant de bo que'ns erressim. Els meteixos regionalistes han dit aquests dies que tal vegada les actuals eleccions serien les últimes a que acudirien. Sia com sia, confrontant els programes d'abdués candidatures, la dels salmeronins y la dels autonomistes, qualsevol desapassionat podia veure qu'en aquesta més qu'en l'altra hi havia esperit de civisme y d'avenç positiu. Mes si el dia de demà vegessin els autonomistes la impossibilitat de lograr en el Congrés per medi de llurs representants les reivindicacions que a nostra terra li calen; si la massa popular els hi sigués de nou hostil en l'acció política tornantelshi bé per mal després d'haver rebut d'ells el benefici del sanejament del sufragi, farien bé d'abandonar altre cop als pseudo republicans que deslliuraren del caciquisme. Farien així obra bona, en quant deixarien que's confonguessin y consumissin en llur propria corrupció dues grans ficcions, la del regim d'un Estat barroerament constituït, y la del fals republicanisme; y podria'l republicanisme verdader, el que positivament se preocupa de la *res publica*, de la llibertat y de l'avenç, realisar sa obra d'educació social per més naturals y dreturers camins.

Y farien bé, per ultim, de renunciar a aqueixes lluytes, de les que a fi de comptes llur patriotisme no'n sortiria ben parat si el triomf parcial de llurs candidatures no sem-

pre hagués d'adjudicarse (car són molts els votants neutres) als representants més fermes de les aspiracions autonomistes de nostra terra. A Catalunya es cert que hi ha moltes forces vives pera llur prosperitat, però es cert també que a algunes d'aqueixes forces vives que tenen veu y vot, les hi cal avans que tot fesse dignes, ab llur patriotisme, del nostre ideal.

LLUÍS VIA

MEDITACIONS

DESPRÉS DE LA EXPLOSIÓ

Ab fonda pena y ab indignació creixent, nosaltres, catalanistes convençuts es cert, emperò espanyols de cor, com pertoca ésserho a tots els qu'hem tingut la sort de nàixer en aquesta benehida terra de l'honor y la cavallerositat y en quin cel oneja la invencible bandera espanyola, ab pena y ab indignació hem vist, repetim, com s'aprofita la explosió d'una altra bomba en un punt cèntric de Barcelona pera fer manifestacions de desamor a la Mare Patria; manifestacions qu'haurien de cremar els llabis que les emeten y baldar la mà que gosa estamparles. Prou n'hi ha, catalans mal aconsellats! prou n'hi ha, vosaltres, catalanistes que ab rahó sou titllats de separatistes! prou, n'hi ha, innobles fills d'aquesta Catalunya desagrahida! prou n'hi ha, repetim, de manifestacions insidioses ab que grollerament tracteu d'amagar el vostre separatisme indigne, y dissimular la fèl ab que amargueu les derrerres de la immortal Matrona, símbol d'una Patria, única y indivisible, vencedora en Lepant, en Trafalgar y en tants altres llocs que no cal recordar aquí.

¿Què són aquests telegrams de protesta, endreçats als governants sapients y generosos que dediquen llurs afany a fer la felicitat de tots, y que la faràn, no ho dupteu, ab les mides de bon govern que eternament tenen en estudi? ¿Què són aquestes atrevides declaracions que gosèu estampar y ab les quals pretenèu arrencar de l'Estat qu'es la encarnació genuïna de la Nació Hispànica, una de ses més sagrades atribucions, com es la de vetllar per la vida y la seguretat personal de tots els espanyols y dels catalans ademés?

¿Es que per ventura, de la explosió d'una

(1) No es això una censura als candidats regionalistes. Creyem que'l conjunt de la candidatura era encertat y responia a necessitats patriòtiques. La mateixa *Veu de Catalunya* en sa edició de dilluns feya la següent confessió que creyem sincera y que per tant aplaudim:

Uns y altres (els republicans y els indiferents), ja apendran en la trista experiència; els que han preferit quedar-se a ses cases d'estiu, els indiferents, no tindran dret a queixarse si Catalunya no té representació adequada a Madrid en les properes lluytes econòmiques, ni si el govern deixa desamparades les seves vides.

bomba—de una altra bomba—pot acusarsen a Espanya? Aberració es, y tremenda, el creure que una mare, (ni que fos marastra), pugui així voler el mal dels seus fills, fins d'aquells fills que, com vosaltres catalans, menys mereixedors vos feu, ab el vostre comportament, del suauíssim amor ab que confón a tots. ¿Es possible creure que una mare tingui per uns fills predileccions que hagin de traduirse en desafecte pels altres? Y si es cert qu'en nom de tota Espanya el govern fa repartir almoynes a Andalusia, ¿qui vos ha dit que no tracti de fer altre tant a Catalunya?

El que hi ha, es que vosaltres esteu obcecats: en lloch de veure, oh catalans! que la vostra salvació y la de tota Espanya depen no més de l'enfortiment dels llaços d'amor que han d'unir totes les províncies espanyoles y portugueses, vosaltres, mal aconsellats, pensau tallar les amarres... ¡Oh, sacrilegi! ¿y gosau a parlar de cosa semblant? ¿y gosau donar estada en vostres cervells a tan criminal propòsit?

¡Oh, no! això no es possible. Vosaltres heu estat víctimes d'alguna insidiosa sugesió. Algú vos ha fet creure que l'Estat paternal té abandonades respecte de vosaltres les sagrades obligacions qual compliment li correspon. ¡Quin erro més gran! ¿Es possible que vosaltres tan laboriosos y inteligents haguéu pogut ésser víctimes de semblant desviació del seny? Escoltéunos, si us plau! y que la llum penetri ab les nostres paraules fins lo més pregón de les vostres enfosquides consciéncies! Mediteu els punts següents y que la veritat s'obri camí en vostres cranis braquicéfals.

Meditació primera:

S'ha dit que Catalunya es la *Ventafochs* d'Espanya; que ni obres públiques, ni ensenyança, ni policia, ni administració, ni res de lo que li es indispensable pera la vida, li proporciona l'Estat del qual forma part, ab tot y ésser la que ab major proporció contribueix a les càrregues públiques. S'ha dit que'l comerç topa constantment ab els obstacles que l'Estat li crea y ab els monopolis que l'Estat se reserva; que la industria está vexada pels impostos y per les patents *de corso* ab que faculta a certs empleats pera

exercir de veritables *caballeros de industria*; que l'agricultura te en l'Estat son més gran enemich per quant no facilita la explotació de comarques senceres obrint vies de comunicació, y perque fins nega a l'agricultor català les ventatges que concedeix als d'altres províncies per causa de calamitats públiques com la filoxera, fent cas omis dels expedients que de Catalunya estant se li envien en aytal sentit; que Catalunya en fi ha passat a ocupar el lloch de colonia a explotar que abans desempenyava Cuba, y que serveix ella de colador a tots els detrituts d'un Estat parasitari y putrefacte.

Això no es cert; són calumnies indignes propalades pels enemichs d'Espanya. Y si quelcòm d'això pot haverhi, no es pas culpa de l'Estat espanyol, nó; es conseqüencia del clima.

Meditació segona:

S'ha dit y repetit que'l govern espanyol, considerant desde fa molt temps que la expansió industrial de Catalunya havia d'ésser un gran perill nacional per quant, augmentant en gran proporció la riquesa de Catalunya, li donava una preponderança dins de l'Estat espanyol capaç de posar en perill la hegemonia qu'un altre poble aventurer y buscarahons com el poble andalus exerceix mercès a la loquacitat que'l fa mestre y senyor del Parlament y ab ell de tota Espanya, havia seguit a Catalunya una politica especial, consistent en atiar els odis entre'l capital y'l treball pera quebrantar sa riquesa econòmica y fer necessària la protecció del Centre. A tal fi s'ha dit que la propaganda anarquista a Catalunya havia estat *bienquista* pels governs desde'l temps d'en Cánovas, y que a la perpetració de delictes ab la dinamita hi anava emparellada la impunitat, com se podria demostrar fent la historia de les bombes que han esclatat a Barcelona y exhumant els processos sobressehits per ordre superior. Afegeixen els que propaguen aquesta especie, que la repressió de l'anarquisme no ha vingut sinó al temps en que han començat a ésser-ne víctimes els meteixos que l'atiaren, y encara utilisant medis inquisitorials que han permès fer de Montjuich una segona Ciutadela odiosa pera tot català ayment de la veritable justícia.

Això tant monstruós no pot ésser veritat precisament per lo monstruós qu'es. Y si quelcòm d'això pogués haverhi ¿qui dubta de que no fos fet ab les millors intencions? ¿que per ventura la hermosa unitat de la Patria així garantida no paga de sobres aquest ínfim sacrifici?

Meditació tercera:

S'ha dit y assegurat, sobre tot per part dels catalanistes, que l'Estat espanyol, considerant que'l desvetllament de Catalunya era l'únic enemich seriós que la desfeta de l'any 1898 li havia concitat, hagué de defensar-se ab l'única arma de que pogué provehir-se. Entenent que la nombrosa població obrera de Catalunya era republicana d'ideal, poch costava enviar emisaris de la futura República pera crear un contra-moviment susceptible d'anular la forta empena catalanista, sobretot acusant a n'aquesta de reaccionaria. Emperò els emisaris se trobaren ab noves dificultats: la massa republicana no existia, perque, desenganyada dels prohoms republicans qual ineptia y manca d'integritat coneixia, s'era dispersada pels laberintichs viarans de l'anarquia y del socialisme. Y'ls emisaris aquells no conformant-se a quedar isolats y volent de totes passades conquistar les masses se delararen socialistes y predicaren l'anarquia ab fingit convenciment, ab lo qual armaren altra vegada els enginys de destrucció que feya temps restaven inactius y donaren nova vida a la mà que llença bombes y encén pifuls.

També això es fals de tota falsetat. ¿Còm no, si la policia està fent y ha fet constantment esforços pera descobrir als autors materials del llençament de bombes? Y es possible creure que ab una policia especial qual missió es la de perseguir delictes d'aquesta mena no s'hagués acabat ab la mala llevar? Cert es, ab tot que fa algùn temps se comprovà d'un tal Morales de la policia judicial que traficava ab bombes y focs d'artifici; mes, ningú dubta de que ho feya per pur divertiment y com el més inofensiu *amateur*; talment com els que tenen automòvil, qu'es també un enginy de destrucció gens sospitos desde'l punt de vista governamental y dinàstich.

Meditació quarta:

S'ha volgut demostrar la complicitat del govern ab els autors de les bombes, fent observar que'ls anarquistes teòrichs han declarat contraproduhents pera la propagació de llurs utopies els procediments criminals que causen les víctimes entre'l poble indistintament; y com a conseqüència d'aquesta declaració del propi Kropotkine, ab tot y ésser l'anarquisme una utopia extesa per tot el món, y en totes bandes comptanhi ab major nombre els adeptes qu'aquí, y essent per tot arréu més virulents y rencorosos, sols aquí, y a Barcelona precisament, continua perpetuant-se la comissió de delictes com el de la Rambla de les Flors.

—Això—diuen—es cosa del govern, com ho prova el fet de que'ns envihi governadors sarauhistes y electorers enloch de funcionaris aptes, tenint pera'l cas a la nostra Ciutat com a *feudo* pera'ls quins porten camí d'arribar a ministres comptant ab enlayrades proteccions. Així meteix—segueixen dihent—sosté'l govern a Barcelona un cos de policia en el qual hi acorralla tot el rebuig de vivedors que de tota Espanya acut a Madrid, gent que fóra perillosa allà, entremitj de tantes coses delicades, y que posada a la nostra Ciutat es un auxiliar poderosíssim pera que la industria de les bombes no mermi en l'explendor que ha assolit, y que posa al nostre país en un llòch preeminent als ulls de les Corts de Fez y de Constantinobla. Per manera que hi ha la seguretat de que continuaran haventhi bombes mentres hi hagi gent que cobra pera trobarne (y que'n troba y tot, emperò són sempre les mateixes) y que no's trobarán als qui les han fet petar perque això fóra un cas d'auto-aprehensió incompatible ab les corrents de desaprensió imperants... (!!!)

¿Volèu més infamies en menys paraules? Es de tot punt increible que hi hagi gent de conciencia tan atrofiada com se necessita pera propalar tals aberracions, escupint així el descrèdit sobre les coses més sagrades, tancant la bona fama de persones digníssimes, desprestigiant institucions tan ben organitzades com la policia nostra, pera la qual l'Academia inventà el lema de «*Limpia, fija y da esplendor*» (posada en torn d'una marmita que bull a punt d'esclatar) y qu'es lo primer que ab orgull hauriem d'exhibir a tot estranger

que en lo successiu s'atrevis a visitar la nostra ciutat. No podem, [no, no podem] creure tant grans monstruositats. ¿Que per ventura no's veu prou que tot lo que aquí passa es conseqüència natural de l'esperit indòcil dels catalans meteixos? ¿Que no veyeu que quan després s'enterren les víctimes adquireix això el caràcter d'espectacle públich? Públich y gratuit, tal'com *l'avara poveria dei catalani*, plaú dels espectacles. Y es natural que un poble així vulgui fer espectacle fins d'allò qu'en tots els demés països fóra una desgracia. ¿Pot creure ningú que si'l poble barceloní no trobés gust en semblants fets no s'hagués alçat com un sol home clamant venjança per la sang ignocentament vessada?

Basten aquests quatre punts de meditació qu'hem senyalat pera l'efecte que'ns proposèm. Que mediti tothòm! i que tothòm reflexioni! Vegin els bons fills de la Catalunya d'Espanya que no vulguin saber res d'aquella per fortuna despreciable minoria de separatistes (uns 60,000 segons diuen ¡y cal!) si'ls hi convé seguir dintre d'un estat de coses semblant. Que reflexionin, què meditin, y veurán que tot el mal ve de nosaltres meteixos,

de nosaltres que no sabèm correspondre al gran amor, a l'amor incommensurable, a l'AMOR ab lletres grosses del qual tot Espanya està desbordant envers Catalunya.

Meditèm! Y quan haurèm ben meditat, tots, absolutament tots els catalans, deslliurats com per un voler de Deu de les cabories que han vingut enterbolint la nostra pensa, acudirèm un per un, com moguts per una intuïció maravellosa, silenciosos si, mes convençuts, als consultats estrangers respectius pera exigir que'ns tornin a esborrar, ja que la reflexió ens haurà fet desdir de la infamant resolució presa en una hora de tonta covardia.

Y després, ja tots redimits, ab els cors saltant d'alegria com preludi de la nostra deslliurança, y capitanejats pels presidents de les Societats econòmiques, acudirèm en solemnnial manifestació y a l'impuls d'una sola voluntat devant de la més alta representació que la Patria Unica té a Barcelona. Y una vegada allà, una sola veu, la veu de tot Catalunya se deixarà sentir:

AVE, CÉSAR, MORITURI TE SALUTANT.

R. MIQUEL Y PLANAS

ELS PENJATS (1)

Pengen de les branques—els extrangulats, meteix que llarchs fruyts—desproporcionats sota del fi tany—de la sogra ingerta; y ab la llur mirada—fixament oberta per la crispadura—dels greus estertors, pengen de les branques—meteix que grans flors.

Tenen sobre'l cos—des'etes sobtades y a la boca brillen—les grans bromerades dels derrers renechs—y del sofriment. Se contempen muts,—y a mercès del vent que'ls mou y acarona,—són com els batalls.

Porten en llur rostre—els sagnants cremalls, de les congestions,—multiforms segells que, compadescuts,—tapen els cabells revolts y embullats.—Y la boca closa mocega la llengua—verda y cancerosa

S'alcen a la sombra,—com imploracions, els cargolats braços—dels mil branquillons; y ab carns toves, flonges,—y ab nirvis llanguits y ab els oberts ulls—la terra fits, meteix que llarchs fruyts,—els extrangulats, pengen de les branques,—aixuts y esblaymats.

Prò tenen, irònichs,—per fi una venjança contra llurs butxins:—«L'hora de la Dança!» Mentres tothòm dorm,—a la mitja nit,

y a la selva'l Germ—capta son dalit, ve frèstech un vell—d'inclinada testa dirigint l'aplech—de sa gran orquesta.

Es el Vent: y brama—taranteles fondes en el violoncel—de les verdes frondes; y aquells taciturns,—els extrangulats, els dels tristos rostres—tan amoratats, mouen el cordam—de llurs nirvis laços, a la sombra claven—els oberts ulls, y crispant el pèl—com a dura espina, penjan de la corda—fan la ballarina; perque porta'l cant—uns crits sangraders contra dels humans—extranguladors, y els pobres cap-cots—manifesten gust puig troben quelcòm—venjatiu y just. Y al violoncelista—de llurs benhaurances li envien petons—y consagren dances..

Y un sòrt refrech d'òssos—porta esgarriances. Entre trnt, el vell,—ab son violoncel segueix la tonada—de son ritornel; y els pobres cap-cots—segueixen llurs dances ab llurs llargues cames—que simulen llances, ab sinistra fressa—d'òs mort que tremola..

Y un goç que prop passa—els mira y udola..

Trad. CLAUDI MAS Y JORNET

(1) Del llibre *Crístals*, del jove poeta mexicà José F. Elizondo.

EN JOSEPH GÜELL Y MERCADER

SILUETA

... cette terreur que laisse en nous la mort d'un être aime trouvée dans une dépêche.

MAUPASSANT. — *Fort comme la Mort.*

Els vells m'atrauen irresistiblement; sento quasi tant l'encis de la gran edat d'un home com el desitj d'una joventut femenina fresca y hermosa. Una aureola de cabells blanchs sobre un cap masculí me fa l'efecte d'una santificació; quan aquesta blancor corona una fesomia intel·ligent, quan es el corolari d'una vida rublerta de pensament y de dolor, ja'm té anticipadament l'interès guanyat. El sentiment de curiositat, de planyença, de carinyo que'm fa néixer, se barreja ab una mena d'arrogança, ab una vaga tristesa que no puch deturar. ¿Còm s'ho han fet per'aguantar la vida xeixanta, setanta, vuytanta anys sense defalliment? ¿Còm els hi cab en l'esperit tot lo que han vist, tot lò que han après, tot lo que han patit? Quin misteril Y, devant d'aquestes velleses venerables, que'm sedueixén, no puch menys de pensar en que jo potser arribaré a tenir tants anys, y m'esborrono!

La gran proximitat ab que havia tractat a n'en Balaguer; y el recort que conservo tan fresch de les visites que li feren alguns vells d'excepteional valua, es l'origen d'aquesta atracció mòrbida. Havia vist en Balaguer al costat d'alguns homes de la seva generació: en Durán y Bas; en Pi y Margall; el famós violinista Jesús de Monasterio, bellugadis e inquiet, un sach d'anècdotes; el diplomàtic argentí Vicens G. Quesada... tots me deixaren recort més o menys precis, però a través de la fredor dels uns, del moviment continuat de l'altre y de l'encarcament volgut d'algun, me deixaren tots la meteixa impressió d'enigma, de cosa inexplicable. Avuy, quan puch fer conversa ab en D. G. o ab mossèn S. T. la sensació's renova, tracto d'enfonzar la vista en la grisor d'aquells esperits y, ademés d'una gran simpatia, torno a sentir el cor estret per indefinida angunia, angunia estimada, potser la sola sensació que cerco en aquests contactes espirituals. El cenobi de la jubilació varonil, vestit per en Joan Va-

lera, dins les altures més frescals de les terres qu'ell va crear, no tindria secrets pera mi si pogués entendre la vellesa, però malhauradament, quan l'entengui, si may hi arribo, seré també un vell de cabells blanchs, y miraré als joves ab compassió, no entendentlos...

Concretant: de totes les persones d'anys, qui més impressió'm feu, en la una y única conversa que segui a la meua presentació, fou en Joseph Güell y Mercader, el periodista català y catalanista que una infinitat d'anys de vida a Madrid pogué marcir, però may corrompre, may ferli oblidar la terra.

Baixet y prim, blanch de cara, severament vestit de negre, melancòlich y carinyós, atreya l'amor perque estimava y la planyença perque vessava de sofriment, d'un sofriment apaybat y crònic. Vaig acompanyarlo pels carrers de la nostra vila, quina il·luminació's disputaven els fanals de gas y una lluna quasi en el plè y varem debatre *de omnia scibili* y ell, que havia ohit tanta de gent, volgué acostarse y volgué admirar lo que jo senyalava a la seva admiració, ell que havia vist tants pobles y tants actes.

Y els pobles que no havia vist, els *sabia* tant bé com els altres y'n sabia'l pensament y l'història. Coneixia, y ben a fons, la vida literaria de tota l'Amèrica espanyola, especialment de Colombia y'n parlava en els periòdichs d'allà y en llibres ben considerables sota'l nom de *Hortensio*, que ha arribat a fer autoritat en aquelles terres.

Ha escrit anys y anys desde Madrid en molts periòdichs catalans aquelles vivissimes cròniques polítiques, especialment les de *La Renaixensa*, traducció fidel de l'efecte qu'en l'intel·lecte català feya la vida buyda del govern central, sobre tot vista desde'ls *passillos* del Congrés, desde les tertulies de gent d'*upa*, desde les *antesalas* dels ministres.

Parlava de tot això y de la caseta que tenia a Reus prop de la estació, en que vivia bona part dels estius, y'm digué que haventhi passat avans de venir a Vilanova, havia volgut mudarse, y s'en havia anat, a posta de sol, a rodar pel jardinet, mitj abandonat per tota una temporada d'ausencia. De prompte, va sentir un tich-tach precis, una mena de pulsació imperiosa que semblava sortir de les herbes que s'enfilaven per les parets, s'aban-

donà a la melancolia que despertava en la mitja llum vespral la presència d'aquella petita vida invisible y's quedà un moment sospens, embadalit, mitj esperit fóra del món. Se trencà l'encis al ficarse la mà a la butxaca y trobarse un rellotge que caminava. Al agafar les pessets de roba al etzar dins la caleixera, li havien vingut a les mans els pantalons del seu fill mort y se'ls havia posat sens notar qu'en una de les butxaques hi havia encara el rellotge que duya quan va morir, qu'ensonyat per tant de temps d'estar immòvil, havia recobrat la vida ab el moviment y descapdellant un remanent de corda, tornava a senyalar hores y a fer tich-tach...

Acabà aquesta senzilla explicació ab un:

—M'ha fet posar trist, sab!... sab! —

Tot sol, dins la caseta buyda, ab aquella llum espectral, en el silenci y la tristesa, quina força d'evocació havia de tenir pera l'esperit endolorit del pare, la vida d'aquell rellotge, que marcà, per minuts y segons, els últims instants del seu fill suïcida!

Al explicarme això, y en el silenci qu'entre'ls dos després va ferse, com vaig reveure jo també, el quadro corprenedor d'aquella mort!

En Hortensi Güell escrivia y pintava, sentia ab una agudesia malaltica'ls mals propis y els dels altres, y's dolia del desequilibri entre'ls seus desitjos y els seus medis, l'irritava la desigualtat social, y vibrà tant d'indignació, que s'arribaren a rompre'ls lligaments que'l retenien a la vida (potser hi ajudà un xich d'engany d'amor) y decretà irrevocablement la seva sentència de mòrt. En la platja de Salou, desde unes roques, se despullà, pera tornar al no ésser tal com n'havia vingut y's tirà a l'aygua. La nova sorprengué a son pare horriblement, anaren a cercarlo ab una barca en una platja en que'l mar l'havia escupit y se l'endugueren altre cop cap a Reus, ab permis del jutjat. S'havia fet nit, una nit estrellada y clara y els seus parents, per les sinuositats de la costa, glassats d'un espant intèns, devant d'aquell acte de voluntat superior a la seva inteligencia, anaven seguint la barca, que, poch a poch, marcant el ritme d'un gran silenci pels cops de rem, duya'l cos nu y humit d'aquell jove que havia volgut morir-se. L'espectacle era tal com l'hauria concebut el

mort meteix, tan ayment com era de les tristeses y de les llàstimes, y la lluna, naixent, vingué a afegirhi a poch la tristor sideral de la seva llum esgroguehida.

El telegrama que'ns ha fet saber la trista nova de la mort d'en Joseph Güell, al evocar ab força la trista silueta de l'excelent periodista, ha aixecat de retop en les boyres de la memoria aquella terrible escena que fou l'obsessió de la vida del bon home, que estimava a son fill ab bogeria y havia concebut per ell les més altes esperances.

Demano perdó per les inexactituts y les incorreccions que se m'hagin escapat en aquesta visió d'en Joseph Güell y Mercader a través de mi meteix. Dedicuèu un pensament de condòl a la memoria del literat, del catalanista y del pare, qu'en totes tres coses fou exemplar.

VÍCTOR OLIVA.

MUSSIU PEDALIER

Mussiu Pedalier no es pas francès ni de francès descendeix. Català y ben català, barceloní, de la barriada de Santa Maria, se'l va nomenar mussiu com se'l podia haver nomenat mister o herr. Ni alt ni baix, ab son bigoti de punxes caigudes dibuixant un etern calderó sobre sa boca humida, son nas encorvat com el bech d'una àliga, y sos ulls rasgats acabant en dues a mena de comes l'una per amunt y l'altre per avall com els braços d'una balladora de bolero, tenia l'aire de tots els països y no'l tenia de cap. Però mussiu li varen posar, y mussiu li va quedar perque li esqueya a la seva ànima bon xich estranya en apariència, al semblar vinguda d'allà hont ens va arribar la llibertat y a hores d'ara encara'ns arriben les cançonetes y els esmolets y escura-xemeneyes. Li esqueya perque no era mussiu a seques com se l'anomenava, sinó mussiu Pedalier—vos ne feu càrrech?—Pe-da-lier. Perque mussiu Pedalier era inventor d'un pedalier pera les bicicletes; inventor fracassat, però inventor a la fi. Molt més quan si son invent fracassà va ésser degut a la seva simplicitat material y a la seva complicació psicològica. Pot ben dirse que'l fracassat va ésser el públich incapaç de fruhir cap refinament.

Veurèu. Tots saben com marxa una bici-

cleta ¿no es veritat? Un s'hi assèu y fa rodar els peus de manera que quan un fa força l'altre no'n fa y de modo que fa la força el que està al davant y baixa mentres descansa el que puja que està al darrera. Ve a ésser el meteix moviment que caminant y ab una bicicleta de força desàrrolla la sensació es de que's camina a passos llargs sobre montanyes de cotó. Donchs bé, l'invent de mussiu Pedalier consistia en convertir la dolçor dels moviment d'avenç, en l'agredols del moviment d'avenç combinat ab el moviment de retrocés. L'ànima humana es viciosa, s'avesa a determinades coses rodejades precisament de determinades circumstancies; difícilment els homes habituats a veure les coses d'un modo ho poden veure d'un altre. Així, a tots vos haurà passat que al pensar en el vol d'un auell pensèu fortament en el moviment de les ales al baixar, y quasi no feu atenció al moviment de les ales al pujar, com ab por de que pensant en la resistència que l'aire operaria a les ales pujant farien impossible el vol a vostre auell imaginari. Donchs bé, per un moment,—feu un esforç pera lograrho,—pensèu que les ales troben forta resistència al pujar y cap al baixar y que l'auell puja, puja no obstant, cada vegada més. No trobèu quin plaer més hermós en aquesta contradicció? Tant més hermós desde'l moment que'n teniu el dret d'imaginàrvosla; un dret innegable de vostra imaginació, aquesta facultat tant despreciada avuy en dia en que tot va com diuen que ha d'anar y no passa may res, absolutament res contradictori. Altrement totes les ventatges del progrés venen aminorades per la visió de l'esforç que'l progrés representa y res hi ha que encanti tant d'una obra com el veurela sortir fàcil de les mans del artífice, veurela brollar malgrat la voluntat en contra del productor. Si en una bicicleta, donchs tots els vostres moviments són lleugers, e indiquen fins una voluntat indiferenta a l'avenç, potser més aviat tendint al retrocés, y nò obstant la màquina avença y fa el seu camí, el plaer que experimentarà el que hi vagi y tots els que'l vegin passar serà mil voltes superior al que experimenta fentse càrrech d'una harmonia entre la marxa de l'aparell y la voluntat del que'l fa anar. Sempre en el ben entès de que no's tracta d'un plaer vulgar sinó d'un pla-

her d'ànima refinada que frueix lo aspre de les contradiccions ideològiques y de les incoherencies de la realitat.

Y mussiu Pedalier en virtut d'aquestes consideracions un xich complicades si be psicològiques, va afegir a la roda d'engranatge de la seva bicicleta una roda dentada que cambiava el moviment y permetia fer rodar el pedalier al revés sense canviar per això la direcció endavant de la màquina. Va ésser una cosa curiosa veureli fer sa primera surtida entre mitj d'un nombrós grupo de ciclistes que li havien dedicat una excursió. Els diaris n'havien parlat donantli un bombo y va ésser força la gent previnguda que esperava la comitiva pera ferse càrrech de la innovació. D'aquell aplech de trajos de vellut, de samarretes blanques y negres a ratlles y quadros vermells, se destacava ell, vestit de negre, ab les calces recullides per un gafet sobre el turmell, ses sabates de xarol baixes nuades ab grossos llaços que's destacaven sobre uns mitjons blancs—costum habitual d'ell. Montava una màquina baixa de sella y ab el cos tirat endarrera y les mans quasi sota les axelles empunyant un manillar girat cap amunt que li anava a buscar el pit com unes banyes de toro, contrastava la gravetat del seu rostre ab el moviment vertiginós que imprimia a les seves cames en un sentit contrari al de tots. Era quelcòm d'estrany en efecte la contradicció del moviment de sa màquina que marxava poch a poch ab el de ses cames rodant endarrera y ràpidament donchs el desàrrolla del pedalier tot just si arribava a ésser d'un metre. Algú va trobar que semblava un mico boig d'aquells que fan anar enginyes als circos. Els companys d'excursió ja fos per alegria ja com a aclamació feyen durant la marxa un concert infernal ab timbres y bocines al que no s'hi podia tenir cara. A la mitja hora, un cop fòra de ciutat, fos aclaparat per l'estrident soroll de trompeteria, fos emocionat pel èxit, fos marejat per el vertiginós voltar del seus peus, mussiu Pedalier va tenir un cap-rodu, va fer una esse ab la roda del davant va tocar la del darrera d'una altra màquina y s'en va anar de nassos per la cuneta a ficar el cap en un femer. Y després lo de sempre, malesvolences dels uns, enveges dels altres, e inferioritat de tots pera capir lo psicològich de

l'invent, feren atribuir sa caiguda a la troballa, y no se'n parlà més.

Mussiu Pedalier portà el cap envenat un parell de setmanes y a hores d'ara no ha pas tornat a montar, que se sàpiga, limitantse a ésser soci protector y membre de les Junes de les societats ciclistes de Barcelona.

F. PUJOLÀ Y VALLÉS

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

Eugenio d'Ors.—LA MUERTE DE ISIDRO NONELL, seguida de otras arbitrariedades, etc.—Madrid.—Ediciones «El Banquete».—1905.

No estém encara gayre acostumats a veure autors nostres transportats a la llengua castellana, oficial d'Espanya; y si això estava reservat fins ara a n'aquelles obres capdals del nostre renaixement que havien ja donada la volta al món, ara hem de comprovar ab satisfacció que també algunes obres dels nostres autors de la darrera fornada assoleixen aytal distinció, lo qual ve a indicar en cert modo que'ls castellans han concedida ja la beligerancia al nostre idioma, encara que pera redactar *instancias* ens calgui reconèixer la superioritat incontestable del d'ells.

Eugeni Ors es un escriptor original: aquesta condició, que no tenim cap inconvenient en atribuir-li, es segurament la que l'Ors té major interès en que li sia reconeguda. En efecte, es visible en tot lo seu, l'esforç constant, la idea predominante d'apartarse dels camins fressats. Per no caure en el pecat de vulgarisme no tem semblar extravagant; per sort, té massa talent l'Ors pera qu'en aquesta situació en que li plau col·locarse no consegueixi imposarse fortament, mal li sia precis inventar un nom pera aquest art singularíssim en que les paraules no són la idea mateixa sinó la sugestió d'ella. *Arbitrariedades* anomena l'autor a ses produccions concebudes y desenrotllades dintre d'aytal manera especial de veure, y en la qual tracta de fer aplicació d'aquella teoria de la *paraula viva* d'en Maragall, obtenint la emoció estètica més intensa mitjans una forma d'expressió quintessenciada.

La muerte de Isidro Nonell es una visió horriblement esplèndida de totes les misèries y lletgeses de la humanitat. La impressió sobre'l llegidor està obtinguda dintre del sistema preconisat, mercès a la enumeració detallada de totes les varietats d'éssers moralment y físicament deformes que constitueixen la escoria de la societat. La falla que serveix de pretext a remoure tot aquell fanch es, si's vol, trivial, y en això's demostra que'l gènere *arbitrari* persegueix únicament la sensació de la qual se'n desprèn la *emoció* directa-

ment, y sense la preocupació de cap altra finalitat amagada.

Segueix en mèrit a la anteriorment citada la fantasia titulada *Palacio de loco*, molt original per cert. *El rabadán* es també remarcable y enclou una sátira punyenta; es per això d'entre totes les *arbitrariedades* del llibre la menys arbitraria de totes, per quan té un altre objecte que'l purament literari; combat l'egoisme, aquell egoisme que priva de l'acció generosa y fructífera, perque'l càlcul desapaixonat mostra per endavant lo migrat dels resultats a obtenir a través d'un esforç considerable.

En resum, el llibre de l'Eugeni Ors, ab tot y venir a les nostres mans vestit en idioma foraster, deixa una impressió forta de la personalitat literaria de son autor, al qui reconeixem ben mereixedor de la distinció que sos amichs de Madrid li han otorgada, fent honor de passada a les lletres catalanes.

MEMORIA REFERENT AL CONGRÉS DE MANCHESTER, DE LA FEDERACIÓ INTERNACIONAL DE COTÓ, per Eduart Calvet, representant de la Industria Espanyola en el Comitè Internacional.—Barcelona, 1905.

Ab goig hem vist empleada la llengua catalana en aquest petit fascicle en el qual se tracten coses que interessin al comerç y a la industria; tenim per major triomf un fet com aquest en el terreny de la expansió de la nostra propaganda catalanista que la publicació en nostra llengua d'una obra exclusivament literaria.

En estil força més correcte y elegant de lo que sol bastar en obres així, el senyor Calvet fa la ressenya de les sessions del Congrés de Manchester, de veritable importància pera les indústries del cotó. A continuació dona compte d'una tanda d'observacions y estudis fets en presència de la gran industria anglesa, de la qual retréu la superioritat mercès als elements que l'Estat posa a disposició del industrial, com són els medis de transport, y mercès a la organització del poble anglès que ha sabut resoldre dintre d'un criteri eminentment racional y pràctic tots els conflictes obrers, que a Catalunya en cambi, ab menys potencia industrial, assoleixen un caràcter agudíssim y una tensió a la que no són pas agenes les maquiavèliques ingerències de la política y del desgovern de l'Estat que'ns endogala.

Molt hi tenen pera aprendre els nostres industrials en la Memoria del senyor Calvet, feta ab una consciència que demostra prou que si anà ab sos companys al Congrés de Manchester no ho feu pas pera omplir l'expedient y justificar una missió oficial encarregada, sinó ostentant la merescuda representació d'un grupo industrial de Catalunya.

Jean Mariel, *LA CITÉ DE JOIE*. Paris, Sansot, 1905.

La *cit  de joie* no es altra que Sevilla, de la qual apareixen descrits els aspectes més característics i les costums en lo que poden tenir de pintoresques pera un extranger.

Ja est  dit ab aix  que'ls *toros* y la *cantao-ra* són lo únich que's destaca d'aquell quadre ple de color y de llum, pel qual manifesta un entusiasme tot natural un artista *gar on fantasque* futur morfiniach qu'es l'encarregat en la noveleta de la part apolog stica. Té per contrincant un altre personatge que, en nom de l'autor, intercala de quan en quan algunes consideracions sobre lo repugnant de l'espectacle de la *corrida*, lo antip tich del matador *aux gestes d'op ra comique*, y *le massacre inutile et revoltant des chevaux*. La manca d'organissaci  interior d'Espanya mereix de l'autor la qualificació de «terme mitj en quant a descuyt entre França y Turquia»; y aix  que a Sevilla no exploten bombes! De les d nes de Sevilla'n diu: *beaucoup de ces espagnoles, sont jolies, mais elles ne pensent gu re*.

Com se pot veure *La Cité de Joie* es una obreta substanciosa; l'estil hi es elegant y precis, lo que fa que's llegeixi ab gust malgrat la pobresa de l'argument, que basta tot just pera donar consistència de novela a la narració.

Antonin Perbosc.—*CONTES POPULARS GASCONS.—Biblioteca «Foc Nou»*.—Reus, Estampa Ferrando, 1905.

Ha començat a publicarse aquesta biblioteca popular, la qual té de remarcables principalment les condicions editorials, per quant no costa més que trenta cinch cèntims el volum d'esmerada impressió y de text escullit; lo qual converteix en empresa patri tica la de publicar aquests petits volums destinats a obtenir una gran circulació entre'l nostre poble.

Els *contes populars gascons* que formen el primer volum de la biblioteca són molt ben escullits y ofereixen un gran interès folk-l rich: ja en el primer d'ells hi hem pogut trobar reminiscències de la rondalla apuleiana de l'*Amor y Psiquis*, lo qual es una prova més de la universalitat de la rondalla, senyalada pels folk-loristes.

La traducció catalana, d'en Miquel Ventura Balanya, es ben discreta; cal emper  que eviti en lo possible algunes formes sint xiques franceses que ha deixat passar sens dubte inadvertidament y per la pressa ab que's solen fer les traduccions quan hi ha tanta analogia entre'ls dos idiomes.

J. Plana y Dorca.—*ELS MEUS EX-LIBRIS Y SA DESCRIPCIO F LOS FICA*. Barcelona. Giró, 1905.

L'autor d'aquest fascicle, a pretext d'explicar la significació simb lica de les *marques*

de llibre o exlibris que s'ha dibuixat, ha escrites vintquatre pàgines (de text impr s) ab nombroses notes y citacions d'autors teos fics; tot plegat no es m s que una exposició sense mètode de les opinions filosòfiques del senyor Plana, al qui particularment dev m agrahir la publicació d'aquest fascicle. En efecte, el qui aix  escriu no judic  oportuna la publicació dins la *Revista Ib rica d'Ex-libris* de l'escrit del senyor Plana; l'haverho ell publicat per son propi compte ab un pròleg en el qual ens aludeix es un argument que'ns pot facilitar la nostra defensa si alg n dja creyém convenient justificar el nostre procedir.

R. MIQUEL Y PLANAS.

PARELLA BLANCA

A Victor Català.

Cau la tarda ab la dolcesa d'una besada d'amor sobre la encontrada d'or y d'esmeragdes. Rom n tranquila, adormintse, vetllada pels boscos que s'enfilen serres amunt—fent c rcol entorn de Vallserena—fins a junyir-se als peus de la montanya. Aquesta, geganta, quieta, imponent y majestuosa, en aquella hora capvespral, sembla haver recullit tota la blavor del cel, que's va cobrint d'invisibles glasses esblaymades.

A la banda de ponent, dominant l'aplech de cases negreses de Vilaxica, la ermita de Sant Paci , assentada al cim del turonet tot luxuriós de vinyes verdes, apar una joguina de pessebre. Y el s  escardalench de les campanes de l'Ave-Maria envia per la vall son comiat al gran sol que ja ha desat ses tom-bagues d'or derrera les pinedes ennegrides y envellutades, qu'en fines randes de dol se retallen sobre l'horitzó d'una lluminosa y vibrant tonalitat ataronjada.

L'ambient té una puresa, una transparència infinides. Sobre l'est s sati del celatge, cap a ponent, mandregen, com majestuosos sacerdots de l'astre sublim, dos grossos núvols, esponjosos, plens, quals contorns van prenent tons opalins de viola clara mitj rosada y frantjantse d'or tot al voltant. All  reposen quiets, severs, soperbs dintre llurs riqueses irisades, semblants als herauts que vetllen la dormida d'un sobirà.

Els blats gayrebé ja no onegen; apar que s'adormin bre ats per les derrereres cançons de l'aucellada y els primers crits de les granotes que remouen l'aygua dels estanyols, sota'ls avellaners de les margenades.

...Y la parella, com dues grosses bolves de neu, va pujant lentament pel caminet estret que al bosch mena.

Un goç la segueix: un bell perdiguer de lluhenta roba del color de la castanya novella.

Pugen silenciosos. De tant en tant se deturen pera rependre halè, y després de creuar unes breus paraules banals, reprenen la drecera.

Ja són arribats als primers pins, a les alzines novelles, ahont les flayres del bosch se fan més penetrantes, més potentes, més ubriagadores.

—Per aquí!—fa la dòna internantse pels galcerans y les mates d'espigol que baten suaument de llurs perfumades caricies els plechs del vestit blanc.

Alli dalt, el bosch fa una petita clariana.

—Seyèm aquí,—diu ella; y donant l'exemple, s'assenta al peu d'un pi, demunt d'un troç de roca molçosa.

Mentres tant, ell, un xich enllà, ha trobat un lloch planer, y s'ha agegut a terra tot fent festes al goç.

La Sara recull en sa falda un manyoquet de pinaça, flayrós, y comença maquinalment a entreteixirne'ls brins, ab sos dits blanchs y menuts, enjoyats de perles. Y de tant en tant, de reüll, se guayta'l company, l'home tot ajaçat, fent una gran taca blanca, tota blanca sobre la pinaça bruna, panxa enlayre, les mans creuades sota'l cap, els ulls cluchs baix la visera de la gorra blanca.

—Carles! —fa ella ab veu quieta... — Carles!... — insisteix.

—¿Eh?—respòn l'home sense moures.

—¿Que t'adorms?

—No. Però estich cansat.

—¿Cansat?... ¿De què?

—Psè!... no ho sé. ¿Què volies?

—¿Jo?

—Sí, tu. ¿Per què'm cridaves?

—No... res.

—¿Res?... Parla, dòna! Alguna cosa anaves a dirme quan m'has cridat...

—No... no... es a dir, sí. Escolta... ¿per què no'm parles, no m'expliques quelcòm?

—Y aral... ¿Y què vols que t'expliqui?

—Qualsevol cosa!... Aquesta hora sembla que convidi a... a...

—¿A què?

—A... parlar... què sé jo!... ¿No't diu res a n'a tu aquesta pau, aquesta quietut tan dolça... aquesta poesia?

—Uyl noya!... qu'estèm romàntichs!... Me creya que ja te n'havies curat d'aquest mal!...

Vaya una ocurrencial!

La Sara calla; una lleu rojor li anima les galtes; sos dits menuts y blanchs, ab més dalit que may, tornen a fèr trenetes xiques de brins de pinaça.

A baix, en la vall, la pau se va fent més solemniat. El Montseny sembla més blau, d'un blau de *lapislàzuli*, y a dalt, el cel de turquesa pàlida, s'enfosqueix dolçament.

Guspireja un estel, més lluny un altre, y la mitja lluna va perdent sa blancor, y s'argenta cada cop més, en l'immens espay seré.

Devant de la Sara una alzina estèn son fullatge fosch, finament retallat com vel d'exquisida blonda sobre la celistia, y d'entre les branques s'enlayra atrevit, vibrant, un cant d'amor que resona per la quietut del bosch com una gran vessada de collarets de cristall en copes d'argent agitades per mans d'invisibles fades.

La dòna s'estremeix tota en una mena de calfret voluptuós.

El goç flayra les sabatetes blanques de la Sara, y se la mira ab sos ulls de topaci, el morret enlayre... pidolant.

El rossinyol ha trencat sobtadament ses passades, y passa volant, lluny, camí de la plana adormida, amorosa.

Els ulls de la Sara's clouen... Agafa'l cap del bon goç, fidel, y l'acosta a ses galtes ardentes, a sos llabis encesos.

L'amich ha respost ab un lleu grinyol d'agrahiment, y se n'entorna alegre, corrent, la cúa enlayre, derrera una papallona blanca, atubida d'anar tan tart pel món, tota sola, per sobre les mates oloroses.

En Carles s'ha adormit y ronca en pau.

La Sara romàn quieta, les mans creuades entorn dels genolls, l'esguart perdut en l'espai... y l'esperit lluny, molt lluny, camí d'aquells llochs consoladors, d'hont els incompresos may ne tornen sols.

L. ESCARDOT

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Dilluns, 7 d'agost.

Com han pogut veure'ls lectors als qui no han cansat les explicacions dels dies anteriors, no s'havia encara tractat res d'importància concernent a la llengua Esperanto, així com a la conducta que tot bon esperantista devia seguir, es dir: que's pot ben assegurar que'l Congrés no començà fins la diada d'avuy, en la qual els congressistes podien fer les observacions que creguessin convenient respecte a modificacions y canvis en la llengua; el primordial de la celebració d'aquest primer Congrés internacional. En el programa venia consignat que a les vuyt del matí devia tenir efecte: *Kunveno de la aŭtoroj de projektoj elektitaj la antaŭan tagon* (reunió dels autors de projectes elegits el dia anterior). Llargament se discuti sobre'ls dits projectes, descartantne molts per no trobarlos convenientes de moment y acordant esperar la primera reunió general que devia tenir lloch a les 10, y en la qual el doctor Zamenhof faria la seva declaració, pels altres, si hi havia lloch, després de sentir el modo de pensar del nostre gloriós mestre.

A les 10 en punt tingué lloch l'anunciada primera reunió general *Unua ĝenerala* (1) *Kunveno* en el teatre, que estava de gom a gom, haventse reunit, com se comprén, els caps pares de l'Esperantisme.

Al començar l'acte, el doctor Zamenhof feu ratificar pels assistents el nomenament ja fet de vicepresidents, essent nomenats per aclamació el Rector de la Universitat de Dijon senyor Boirac, el general Sebert, el bon amic R. Codorniu per Espanya, el coronel anglès senyor Pawlen, senyor Philips per Alemanya, y Mr. Michaux, president del grup de Boulogne, iniciador del Congrés.

En mitj de l'aspectació general s'alçà el doctor Zamenhof y després de lleugeres observacions començà la lectura de la seva declaració, escoltada ab un silenci sepulcral.

Com estich convençut de que dita declaració es d'importància suma per la causa de la llengua Esperanto, no puch menys de traduhirla a fi y efecte que'ls bons esperantistes se n'enterin y adhuc aquells que no ho són, tal volta'ls farà mudar de modo de pensar, interessantse per la nostra causa quan hagin llegit son contingut. Diu així:

«Com són molts els qui tenen una idea errònea concernent a la essència de l'Esperantisme, per'xò'ls que suscriuen, representants de l'Esperanto en diversos països del món, reunits en el Congrés internacional de Boulogne-sur-mer, creuen necessari, instigats per la proposició de l'autor de la llen-

gua Esperanto, donar les següents explicacions:

1.ª L'Esperantisme es el treball de divulgar en tot el món l'empleo d'una llengua neutral, la qual *no introduhinte en la vida interna dels pobles y jamay tenint per mira desterrar les existents llengües nacionals*, donés als homes de diferents nacions la possibilitat de comprendre entre si (1). Tota altra idea o esperança que qualsevol esperantista hi vulgui anyadir es negoci purament privat y particular d'ell, no sentne responsable l'Esperantisme.

2.ª Com en el temps present ja ningú dubta que una llengua internacional no pot ésser més que artificial, y com les innúmerables proves de llengües que's porten fetes durant les dues últimes centúries sols han sigut projectes, y qu'en cambi una llengua acabada, probada per tots cantons, plena de vida y en totes circumstancies responen a les exigencies sols l'Esperanto ho reuneix, per aquest motiu els amics de la idea d'una llengua internacional, convençuts de que les disputes de teoria no conduheixen a res y que per contra'l seu objecte pot ésser realitzat per la pràctica, ja fa temps que s'agruparen a l'entorn de la sola llengua Esperanto y treballen ab fe per la seva propagació, així com per la riquesa de la seva literatura. No obstant, si a pesar de lo dit, alguna vegada se'ns fes comprendre, ensenyant-nosho, que per altre camí la idea d'una llengua internacional se pogués realitzar millor, d'una manera més certa y més ràpidament que per la llengua Esperanto, allavors l'autor de l'Esperanto s'adherirà al nou camí traçat y ab ell, es de creure tots els esperantistes.

3.ª Com l'autor de la llengua Esperanto ja desde'l primer dia va abandonar una vegada y per sempre tots els drets y privilegis concernents al seu invent, per aquest motiu l'Esperanto no es *proprietat de ningú* material ni moralment.

Propietari material d'aquesta llengua es tot el món y tothom té'l dret de publicar per medi d'ella tots els treballs que cregui convenients, així com usarla per tot allò que més li convingui, propaganda d'idees, instrucció, etc.

Seràn sempre considerats com mestres competents totes aquelles persones que'l

(1) En lo text hi havia, si bé's va eliminar, lo següent: «Llengua que podria servir com llengua de pau, en tots aquells països ahont se batalla per l'empleo de llengües y en les qui s'hi podrien publicar els treballs d'interès per tots els ciutadans, per evitar aquestes lluytes y contentament de tots.» No es d'estranyar lo text anterior tractantse d'un polach com es el doctor, tots sabem qu'en aquell país se'ls obliga al us de la llengua russa. La idea de l'Esperanto, essent de pau y fraternitat, se cregué oportú no ferir cap susceptibilitat y per això se va eliminar.

(1) Per la falta d'accent s'anyadeix *h* en *ĝenerala*.

món esperantista confesarà com els publicistes escullits y els millors escriptors esperantistes.

4.ª L'Esperanto no té cap legislador ni dependeix de la opinió privada de cap home.

Totes les opinions y obres de l'inventor de l'Esperanto tenen igual que les opinions y treballs de cada esperantista tan sols *caràcter privat* y no obliguen a ningú.

La sola y única obligació de tots els esperantistes fundament de la llengua Esperanto, es l'acato y respecte de l'obreta *Fundamento de Esperanto*, en la qual jamay ningú té'l dret de ferhi el més mínim cambi ni correcció.

Tota idea que no pugui ser expressada pels elements continguts en *Fundamento de Esperanto* pot expressarse, tal qual cregui millor y més exacte tot esperantista, emperò per l'unitat de la llengua's recomana a tots els escriptors que imitin tant com puguin l'estil que's troba en les obres de l'inventor de la llengua, cosa que ja avuy s'segueixen tots els millors escriptors.

5.ª Se denominaran Esperantistes totes aquelles persones que coneixen y usen la llengua Esperanto d'una manera complertament igual siga quin vulga'l seu fi.

Se recomana a tots els esperantistes que formin part d'alguna societat esperantista, si bé no se'ls hi obliga adherir.

El final d'aquesta declaració va ésser escullit ab una frenètica salva d'aplausos acompanyats de crits de viva Zamenhof, no es d'estranyar puig tots estaven segurs dels sentiments nobles del nostre mestre y jamay podiem pensar d'ell altra cosa, que'l progrés de l'Esperanto, presentantlo de modo que tothom no pugués menys d'acatarlo admirantlo.

El contentament fou tan unaním que s'acordà alçar la sessió deixant per la següent diada l'estudi y examen d'altres punts que devien resoldres, dirigintnos tots envers el Casino ahont el mitj dia devia celebrarse'l gran banquet que la municipalitat y la premsa daven al doctor Zamenhof.

(Acabarà)

ALFONS SABADELL.

NOVES

L'onze de Setembre de 1714 ha sigut enguany commemorat pel Catalanisme no sols ab vetllades necrològiques pera honor y enaltiment dels bons catalans que ara fa 191 anys donaren llurs vides en defensa de la patria, sinó també endolantse'ls balcons de gayrebé totes les entitats autonomistes, que ademés ompliren de corones la estatua d'en Rafel de Casanovas, complintse així lo acordat per

iniciativa del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria».

No d'una manera sagnant com en 1714, però si d'una manera arbitraria, impropria d'un estat que's diu lliberal y que per un govern dit lliberal es regit, l'onze de Setembre de 1905 s'ha significat pels atács que'ls del centre han inferit a la patria catalana, puig per ordre dels qui manen han sigut tretes dels balcons de societats y particulars les banderes catalanes que hi havien sigut içades, s'han recullit per la policia exemplars de periòdichs catalanistes y s'han fet registres en les imprentes; y això s'ha fet precisament en una data en que tot governant de tacte s'hauria conduhit de manera contrària, pera apaybar diferencies y amaynar rencunies.

Ab aquest procedir no'ls oblidarem tan fàcilment els episodis de l'any 1714 y dels subsegüents; no'ls oblidarem els desterrats, les presons, les confiscacions de bens, els patibuls d'en Moragues y d'en Bach, l'abolició de nostres consueuts municipals, la promulgació del decret de Nova Planta, la substanciació dels plets en llengua forastera, la expulsió del català de les escoles, la presó d'uns quants catalanistes per haver dut corones a n'en Casanoves ara fa cinch anys... No ho oblidarem que si avans se'ls penjava o se'ls decapitava als que deyen «Visca Catalunya», avuy també pateixen persecució, no per la justícia, sinó per un Estat que fa arriar nostra bandera després de posarla com timbre d'honor en les seves armes.

Seguint així anirém lluny. Ab les vexacions se'ns treurà tota l'apatia que'ns quedi, y trevallarem cada dia més, y reconquerirém lo perdut.

Als qu'ens persegueixen, donchs; als que fan tòrt a Catalunya, diguemlos-hi: «Enhonabona». Perque ells faràn que poguem commemorar més aviat d'una manera digna l'onze de Setembre de 1714.

Entre les societats que celebraren importants vetllades necrològiques l'Onze de Setembre, hi figuren el «Progrés», l'«Aplech Catalanista», l'«Associació Popular Catalanista» y altres que no recordem.

Entre'ls periòdichs que han commemorat aytal data y per ferho han sigut denunciats, hi figura *El Progrés*.

Ens permetrán nostres lectors que no parlém avuy gayre de la darrera bomba (per ara) esclatada a Barcelona. Lo que podriem dir ja es de tots massa sabut, y lo que voldriem dir no ho podriem, car els catalans tenim una sort ben grossa: nostres governants no sabrán fer us de les lleys pera guardar nostres vides e hisendes y respectar nostre dret, però quan reclamem justícia o protestem dels tòrts que se'ns fan, no'ls hi man-

ca may una fórmula més o menys legal pera augmentarnos el feix que de tants anys duhèm a les espatlles; perque val a dirho: no tenim ni dignitat ni vergonya, y totes les nostres energies les esmercèm en inútils paraulades; no podem pas payrnarnos del contagi vivint tant temps fatalment junyits ab el poble més llengut del món.

Una vègada mès hem pogut convèncerns de que *las regiones hermanas* de les que tant s'ataleyen els federals, ens estimen d'una manera que fa feredat: quan a Madrid s'ensorra algùn edifici, quan a Andalucia no hi plou o a Murcia hi plou massa, vinga tocar el registre de la fraternitat y vinga trucar a nostra butxaca. A Catalunya si tenim mals de cap ens els hem de passar sols, o lo qu'es pitjor, mal acompanyats. Que res podriem esperar ni del goven ni de nostres *hermanos de allende el Ebro* massa que ho sabiem, però al menys teniem el dret de creure que no's desmentiria la *proverbial hidalguia castellana* fentnos present d'aquells consols de *boquilla* en que tant generosos són y als que tant se presta la llur *harmoniosa habla*. Ni això. Les altes personalitats tenen massa feyna en aquesta època de vacances, y el govern ja ha fet prou dignantse respondre en termes que semblaria t'el propòsit de pendrens el pèl si no sapiguéssim que ja li consta qu'estèm del tot pelats.

Els periòdichs madrilenys ens perdonen la vida y disculpen nostres arrogancies com a productes que són de l'excès del dolor. Gracies! El governador, segons diuen, no's preocupa tant de que se li hagin trencat tots els *hilos* que tenia pera descobrir l'autor del crim com d'esbrinar si les protestes de certes personalitats barcelonines són o no subversives. Es molt probable que al cap y a la fi paguem nosaltres els vidres trencats: no hem oblidat encara que aquella famosa lley de repressió de l'anarquisme no servi pera evitar cap atentat, sinó que fou una arma governamental pera perseguir la propaganda catalanista.

Y nosaltres ¿què farèm? Lo de sempre: rebre y callar.

Nostres societats econòmiques s'han reunit, han fet un manifest y projecten quelcòm. Ja veurèm lo que serà y fins aleshores ens reservèm nostre judici. Per endevant hem de confessar llealment que no n'esperèm res de pràctic. Elles que tant podien fer per Catalunya en diverses ocasions, han demostrat que no anaven enlloch, y a judicar pels preludis temèm qu'afegixin un ridícul més a la immensa serie del que ja porten fets; perque mirèu que revestirse d'indignació per acabar demanant per favor a l'Estat que ns deixi pagar un servey qu'ell està obligat a prestar y que s'ha cobrat ab excès, es un exemple de civisme que ha de passar a la història!

Molt ens agradaria equivocarnos en nostre pronòstich y que no haguéssim de repetir com altres vegades que a n'aquestes societats no se'ls hi ha de dir econòmiques sinó barates, per més que'ns facin pagar cara la llur desidia y manca d'energia.

Entre les grans calamitats que més criden y tabalegen en l'estat Espanyol, mereix figurarhi, en primer rengle, el *mayestático, capacitado y krausista* (ab ribets de positivista) don Nicolau Salmerón y Alonso. Aquest bon home s'ha prèns seriosament el càrrech que'ls seus satèlits li han donat, de *fiscal de la monarquia*: ell sempre es a punt, ostentant una austeritat catoniana de guardarrobes, d'agafar *mayestáticamente* la palmeta, y d'endreçar inacabables tirallongues de buydors als ministres de la monarquia, que menys sabis qu'ell en tot lo que fa referencia a ontologia, saben emperò fer fonedices les *actes* de diputat per Madrid a n'els seus súbdits. Pobre Salmerón! Podrà guanyar les eleccions per majoria a Barcelona, ajudat pels forasters, analfabets y catalans irreflexius; però ha de contemplar com el nombre de votants seus va empetitintse, mentres la onada catalanista va creixent, poch a poch, es cert, mes sense defalliments ni febleses.

La gran *patium dels fraternos* es un astre caduch que se'n va vers una posta eterna. Aviat semblarà el *rigor de las desdichas*. Arriba a Barcelona, y arribar y esclatar una bomba tot es hu; surt d'un *meeting* a Madrid, y ab tal motiu la policia sabreja'ls *avençats* madrilenys, y ell sent (això si, no va desmayarse) el xiulet de les bales; pert les eleccions a Madrid, *se'l rifa* en Vincenti ab una frase càustica, y un president de *mesa* l'amenaça ab una ordre d'arrest. *Nada, nada*, lo que deyem: el *rigor de las desdichas*. Pobre home! Y pensar lo bé que desempeñaria'l càrrech de catedràtic en un institut d'últim ordre, allà a la *Mancha* o a *Las Batuecas*, en un lloch hont no penetres l'esperit de la ciencia moderna! Ell, revolucionari del 69 y president del 73, predicador de teories antiquades, desconexedor absolut de la historia, del dret, de les costums y de l'origen dels pobles que constitueixen l'Estat espanyol d'avuy, creu en la existencia d'una sola raza a la península ibèrica, si fa o no fa com qualsevol *gacetillero* de *El Imparcial* o de *El Heraldo*. Pobre Salmerón!

Ja es acabat, oh aymador dels laberintichs Krause, Ahrens y Tiberghien! el temps de les xerrameques inútils, de les poses apostòliques, de les virtuts puritanes, de la superabundor de paraules y de la buydor absoluta d'idees. Tu t'has passat els anys cantant com un rossinyol trist, ab el teu posat d'africà, ab els teus ulls inflats, ab el teu front deprimit, una llibertat xorca, que tu, en ta ignorancia, has considerat com un *fi*, quan la

llibertat no es més que un *medi*! Tu has predicat una república absolutista, sense matisos, producte d'un cervell estret, sense such, que no més sab percebre en la naturalesa dos colors: el blanc i el negre! Tu has volgut encarnar l'ànima aixarrehida de Robespierre, l'esperit de les centralisadores corts de Cadiz, la brutalitat de les masses mancades d'educació política, les aspiracions dels *analfabetos*, plenes d'odi contra la Catalunya rica, esplèndida y progressiva que tots estimem! Pobre Salmerón! Mentre la ignorància imperi a Espanya, la caixa dels teus trons farà certa forrola; després... farà tan sols remors de llauna.

Tornaveus electorals:

No perque nosaltres poguém perseverar, en materia d'eleccions, en el propòsit de restar-ne deslligats (com a col·lectivitat, perque individualment quiscún de nostres redactors, possehint una autonomia tan ampla com teòricament pugui imaginar-se, fa sempre d'ella l'us que creu més convenient), no per això deixen d'arribarnos veus de coses y fets lligats ab la lluyta electoral y dels quals n'aprofitem les ensenyances.

Encara'l dimars al matí's dubtava a Barcelona de que hagués triomfat a Vich el candidat regionalista Rusiñol, president de la «Lliga». Y sembla que qui ab més branhó ha combatut al senyor Rusiñol procurant el triomf de son contrari senyor Huelin, ha estat precisament un diputat a Corts independent —el Yago del Catalanisme— que degué precisament a la «Lliga» y al senyor Rusiñol l'haver eixit a la llum ab caràcter de regionalista en una de les passades eleccions municipals.

La moralitat d'això no s'haurà escapat a la perspicacia dels homes de la «Lliga», els quins han vingut essent víctimes de la confiança que han depositat en elements qual catalanisme havia ja d'esserlos sospitós de bones a primeres.

Nosaltres encara'n deduhim un'altra de moralitat, y es la de que cal no vincular els ideals en els homes si's volen evitar les decepcions a que està subjecte tot lo humà. Nosaltres, posant l'ideal per demunt dels personalismes, creyem estar a cobert de semblants inconvenients, y no es a nosaltres a qui algú altre Alexandre M.ª Pons hagi de sorprendre ab sos procediments d'alta política tradicionalista.

Publicacions rebudes:

Biblioteca Clàssica Catalana. Volum primer. Crònica o Comentaris del gloriosíssim y invictíssim Rey en Jaume I. Els senyors Ferrer y Vidal, el dia 1 de l'actual setembre, han repartit, com anunciarem en nostre número 284, el primer quadern d'aquesta Biblioteca que tan belles obres clàssiques se proposa publicar, començant per la *Crònica* de

nostre gran rey. La premsa nacionalista de tots matisos ha endreçat aquests dies a aytal publicació's elogis que's mereix, als que JOVENTUT hi uneix els seus, considerant d'alta utilitat nacional el divulgar aquestes joyes de nostra antiga literatura, desconegudes avuy de moltíssims catalans, entre'ls quals no hi comptem sols els indiferents, sinó molts dels que professen les idees autonomistes que han de restaurar l'esperit de nostra raça y reivindicar la patria deslliurantla del jou que soporta ja fa sigles. Els senyors Ferrer y Vidal han cregut del cas, pera la major divulgació de dites obres, anarles publicant per quaderns quinzenals en condicions econòmiques que facin possible sa adquisició a tothom; a més les han adaptades a una ortografia moderna, car si bé no'n tenim cap de definitiva, així's facilita llur lectura y difusió. En aquest punt creyem, al revés d'altres, que la tasca es més meritòria y més pràctica que no pas la que pogués fer-se (y que's farà sens dubte) després d'un treball de depuració de nostre idioma qu'exigeix anys y més anys y que no tots els vivents podrém veure enllestit. Cal, donchs, aprofitar el temps y els senyors Ferrer y Vidal demostren que així ho venen fent en bé de la cultura popular catalana, que ha de rebre notoris beneficis ab publicacions semblants. Y això no vol dir que dita publicació estigui exempta de defectes, puig ne podriem citar més d'un respecte a paraules (no a ortografia) del text original, que demostren que tota escrupulositat es poca quan se tracta de la reimpressió y divulgació d'aytals llibres. Preu de cada quadern de 32 planes, 25 cèntims.

Nova República, periòdich nacionalista republicà. S'han publicat els dos primers números d'aquest setmanari, que per son caràcter popular y per la elevació dels seus ideals sembla destinat a fer bona feyna en la difusió de nostres doctrines. Surt els dissabtes.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Preus de subscripció:

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
" Mitj any.	4'50	"
" Trimestre.	2'25	"

ALTRES REGIONS D'ESpanya:

Un any.	9	"
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
" atrassat, ab folletins.	40	"
" sense folletins.	25	"

El número corrent no's ven sense folletins.